

INELE DE ARGINT ALE UNOR BOIERI MOLDOVENI CU ASCENDENȚĂ DOMNEASCĂ

DE

VLAD GHIMPU

Din a doua jumătate a secolului XVIII s-au început unele procese de judecată împotriva mănăstirii Hâncu, intentate de niște boieri megieși, cointeresați în a se căpătui din proprietățile funciare destul de întinse cu care a înzestrat-o ctitorul Mihalcea Hâncu la întemeiere în anul 1678. În principal, contestatarii invocau lipsa semnăturii pe actul de danie, care avusese imprimată și o ștampilă, pierdută ulterior de pe fila documentului. Problema continua să se agraveze și mai mult în defavoarea mănăstirii (cu implicații și pentru memoria celui care a fost Mihalcea Hâncu)¹, când un urmaș al Hânceștilor, Toader Pinteiu, aduce, în cadrul unei judecăți din anul 1822, niște dovezi care veneau să demonstreze veridicitatea actului fondator al Hânceștilor și alte mărturii din trecut, inclusiv unele hotărâni întărite de domnii Moldovei de mai târziu. Demonstrația punea atunci, dar și acum, într-o lumină revelatoare personalitatea marelui boier moldovean din Secăreni, ținutul Lăpușna, cunoscut mai mult cu rangul de serdar – Mihalcea Hâncu. Să urmărim deci litera documentului:

Către giudecătoriea ținutului Orheiului dela pomeșcicul Toader Piteiu, ctitor și vichil monastirii Hâncul. Jalobă.

La înfățișarea ce am avut în acea giudecătorie cu dumlui Iordache Tomulețu, în pricina urmată între monastirea Hâncului cu dumlui pentru locul și pădurea iai când s-au catit din vipiscă replica mea între altile după o copie de pe o carte de giudecată a unui bătrân din moșiea Dolna, ci mai nainte se numea Cornești, înfațișată de dum-lui Tomuleț, de giudecata ce ar fi avut paharnicul Toma Cozma cu călugării dela acea monastire, să arată: că în vremea aceia daniea mănăstirii ar fi avut și peceate (care loc a peceții este astăzi rupt) și că fiind fără de nici o iscălitură, nu s-ar fi pus nici un temei pe dânsa. Prin acea replică am arătat : că Mihalcea Hâncul nici odinioară nu să iscălea, ci numai pecetea punea și că voui dovedi asupra arătării meale când auzcea mi s-au și hotărât ca să înfățișăz acea dovadă. Acum am cinste a alătura diata Mihalcii Hâncul cătră fiul său Dumitrașcu din 7206(1698), ghenar 25 pentru țișani și moșii, în care dieată la sfârșitul iai să zice întocmai ca și în daniea monastirii: „și pentru credință mi-am propus și pecetea” și să veade și pecetea puse, iar numele și porecla Mihalcii Hâncul ii este scris peoeparte și pe alta a peceții de însuși scriitorul ce au scris-o. Socot și aceasta că acea pecete este fără nici o indoială dreaptă a Mihalcii, când și numele lui este trecut, care scriitor este și iscălit într-însa cu un condei diosebit de alți marturi, iară dovadă că daniia monastirii fiind numai cu peceate este adevărată fără nici o indoială și că Mihalcea Hâncul nu să iscăle cu mâna sa sau după obiceiul domnilor, fiind și el în ținutul Lăpușnii cât un Domn, după cum toți știu sau că nu știa a să iscăli și de primirea aceștii dieți, plecat mă rog giudecătoriei să binevoiască a porunci de a mi să da rospiscă. 1822 octombrie, 6 zile. Săcăreni².

„Diitata” lui Mihalcea Hâncu din anul 1698 este cunoscută după o copie păstrată în cadrul mănăstirii Hâncu și a fost găsită și publicată de Aurel Sava³, iar mănăstirea reușește să-și susțină drepturile sale, cât și

¹ V. Ghimpu, *Medelnicierul Mihalcea Hâncu, un mare boier ajuns domn al Moldovei*, în curs de apariție, în *Destin Românesc*, nr. 4, 2004.

² A. Sava, *Documente privitoare la târgul și ținutul Lăpușna*, București, 1937, p. 141-142.

³ *Ibidem*, p. 141.

imaginea bună a ctitorului fondator, în definitiv, cum se pare, printr-un act de danie (probabil reluat după cel original la o altă dată), tradus în rusești și validat de autoritățile țariste de abia în anul 1841⁴.

Mihalcea Hâncu, unul din marii boieri moldoveni de la est de Prut, s-a remarcat îndeosebi în timpul răscăleii împotriva domnului grec Gheorghe Duca, venit cu *obiceie noi* în a doua lui domnie, cum scrie cronică: *Viindu Duca vodă cu a doua domnie în țară, arată să la hire mai aspru decât cum era cu domnia dintâi*⁵. Aflat la conducerea răsculaților din trei ținuturi – Lăpușna, Orhei și Soroca, împreună cu alții doi boieri, Apostol Durac și Constantin Clucerul, după ce îl alină pe Gh. Duca din scaun, în cadrul unei adunări convocate la Iași în luna noiembrie 1671 este ales domn Mihalcea Hâncu⁶. După ce este înfrântă răscăleia – sfârșitul lunii februarie 1672 – răsculații se refugiază la Rașcov, târg de pe malul stâng al Nistrului, aflat sub stăpânirea Poloniei la acea dată, de unde vor face incursiuni în Moldova, împotriva aceluiași domn grec reinstalat prin firman nou de sultân și adus în țară de atmate turco-tătare⁷.

Rolul mai important în conducerea răscăleii antigrecești din Moldova l-au avut Mihalcea Hâncu, fost mare medelnicer până în anul 1669, apoi coborât în rangul de serdar în anul 1670, și Apostol Durac din Orhei, fost serdar, care aveau în subordine efective de oșteni angajați cu paza marginii. După ce domnul Gh. Duca este, totuși, mazilit, în campania sultanului împotriva cetății Cameritza, în luna august 1672, primul conducător al răscăleii se întoarce în Moldova, nu știm dacă în timpul domnului nou ales, Ștefan Petriceicu. Cert este că în 1674, deja după instalarea altui grec în domnia Moldovei, Dumitrașcu Cantacuzino, Mihalcea Hâncu este luat prizonier, probabil de acasă, de către tătarii cantonați în țară. Este răscumpărat de fiul său Dumitrașcu Hâncu și ajunge mare stolnic în domnia lui Antonie Ruset, în anul 1676⁸, după care ctitorește o mănăstire pe pământul său, la Vlamnic, în anul 1678, când, la sfârșitul anului, vine cu o altă domnie iarăși Gh. Duca și el este nevoit să emigreze. Reapare în actele vremii în anul 1692 cu o „diată” în favoarea fiului său Dumitrașcu, unde relatează și întâmplarea prizonieratului⁹. În jurul aceluiași an probabil moare, la o vârstă destul de înaintată.

Al doilea conducător al răscăleii, Apostol Durac, nu se mai întoarce în Moldova. Cu grad de polcovnic, conduce contingentele de moldoveni din oastea poloneză¹⁰. Despre el se știe că a obținut indigenatul de nobil polonez în anul 1673¹¹, foarte posibil împreună cu Mihalcea Hâncu, deși despre al doilea încercăm aici să aducem dovezile concludente. Constatarea se impune, căci nu mult după înfrângerea răscăleii moldovenilor, la 21 martie 1672, Senatul din Varșovia adoptă o hotărâre ce oferea protecție lui Apostol Durac și Mihalcea Hâncu pe teritoriul polonez¹². Acest fapt ne îndrituiește să-i acordăm creditul necesar unui blazon al Hânceștilor, publicat încă în anul 1933 de un cunoscut cercetător Gh. Bezviconi, ce provine, credem noi, din Polonia, deși autorul susnumit nu indică sursa documentară¹³ (fig.1/3). Unele asemănări cu imaginea de pe un inel sigilar, ce provine din vatra medievală a târgului Lăpușna, vin să însumeze argumentele complementare, ca să putem susține opinia, conform căreia Mihalcea Hâncu a primit și el indigenatul polonez, împreună cu o stemă concedată de regele republicii nobiliare.

Este un inel de argint¹⁴, cu un diametru de 22 mm, probabil fabricat în Polonia, având imprimat titlul de 14 carate, constituit dintr-o verigă rotundă, în secțiune aplatizată, cu decorații laterale reprezentate dintr-o frunză și cu câte două flori care susțin o pecete concavă, de formă ovală, asemenea unui scut, ce deține mobile heraldice – jos, două securi încrucișate, mai sus, capul de bour cu monograma numelui și rangului

⁴ Compară ambele documente fondatoare, publicate de L. T. Boga, *Acte privitoare la mănăstirea Hâncu*, în *Arhivele Basarabiei*, an. II, nr. 1, Chișinău, 1930, p. 92-93 și *Moldova în epoca feudalismului*, VI, Chișinău, 1992, p. 111 (Moldova...).

⁵ I. Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei*, Chișinău, 1990, p. 285.

⁶ C. Rezacheviči, în *Istoria Românilor*, V, București, 2003, p. 283.

⁷ Cf. Istoriografia răscăleii antidemnești la G. Bădărău, *Răscăleia din Moldova de la 1671-1672*, în *Patrimoniu*, I, 1992, Chișinău, p. 79-99.

⁸ Rangurile boierești consecutive ale lui Mihalcea Hâncu din 1669, 1670 și 1676 le citim inclusiv după copiile unor acte, în I. Halippa, *Trudy Bessarabskoj gubernskoj ucenoj archivnoj komisii*, I, Chișinău, 1900, p. 200-201.

⁹ A. Sava, *op. cit.*, p. 141.

¹⁰ I. Corfus, *Documente privitoare la istoria României culese din arhivele polone. Secolele al XVI-lea și al XVII-lea*, București, 2001, p. 301, nota 3.

¹¹ I. Czamanska, *Rumunsku imigracija polityczna w Polsce XVII wieku*, în *Balcamica Posnaniensis, Acta et studia VI, narody balkanske XVI-XX wieku*, UAM, Poznan, 1993, p. 5-21.

¹² I. Corfus, *op. cit.*, p. 297-298.

¹³ Gh. Bezviconi, *Boierii Hâncu*, în *Din trecutul nostru*, nr. 1, Chișinău, 1933, p. 3; cf., de asemenea, blazonul schematic al Hânceștilor publicat de Tr. Larionescu, *Armorialul Moldovei de Sus. Album heraldic*, București, 1976, pl. 25, nr. 282 și la noi fig. 4.

¹⁴ Inelul se află în colecția Muzeului Național de Istorie a Moldovei din Chișinău, F.B.-24175.

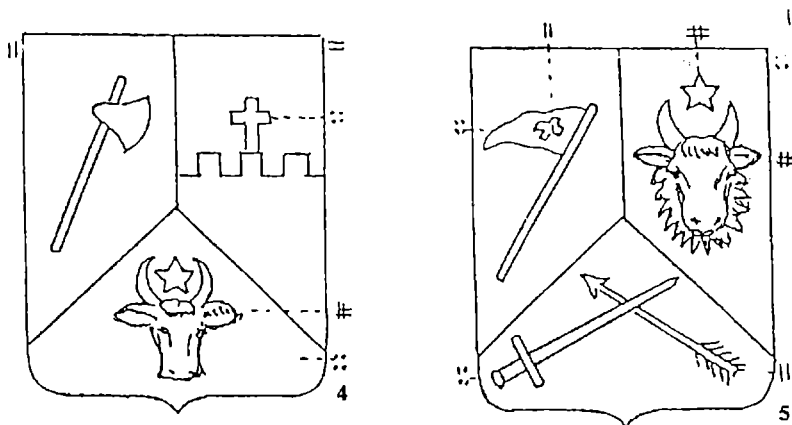
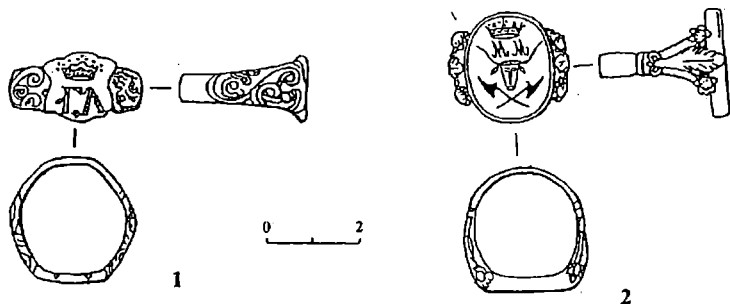

Fig. 1. 1. Inel de argint, ce a aparținut lui Gheorghe (Ștefan) logofătul; 2. Blazonul familiei Hâncu, după Gh. Bezviconi; Inelul sigilar al lui Mihalcea Hâncu din colecția MNIM; 4. Stema Hânceștilor, după Tr. Larionescu; 5. Blazonul polonez din 1676 al familiei Hâjdău, după Tr. Larionescu.

ieresc, exprimată printr două litere *MM* (Mihalcea medelnicer, scris de mână, inversate), dispuse între amele largi și încheiată deasupra cu o coroană voievodală deschisă (fig. 1/2). Imaginea reprezintă o stemă nciară de asumptiune a lui Mihalcea Hâncu, pornind de la blazonul concedat de regele polonez, care-i nunoscut prin coroana voievodală expusă pe stema sa din Polonia temeiurile aflării sale în scaunul

Moldovei în timpul răscăleii împotriva lui Gh. Duca, în baza unei solidarități creștine antiotomane. Fiindcă s-a aflat în scaunul domnesc provizoriu, Mihalcea Hâncu s-a reprezentat pe sigiliul său cu gradul boieresc cel mai înalt la care accedea până atunci, acela de mare medelnțer.

Găsim interesantă tradiția reprezentării unor arme încrucișate în stemele moldovenești, începând cu două săbii în cruce de la Ieremia Movilă și ceilalți Movești, probabil fiind inclus în herbul polonez Mohyla și Mihalcea Hâncu, ca și alți moldoveni pribegi care obțineau indigenatul de nobili în Polonia. O reprezentare pe larg a unui paloș și seertru încrucișat o aflăm în timpul domniei lui Vasile Lupu pe frontispiciul mai multor cărți, dar și la biserica sa Sf. Parascheva din Lviv¹⁵, aflată atunci în hotarele Regatului polonez. De altfel, caz singular, ceva mai devreme Vasile Lupu, în calitate sa de domn al Moldovei, avea și el indigenat polonez din anul 1650¹⁶. Și herbul fraților Hăjdău pare simptomatic, cum considera D.Cernovodeanu, stema lor constituită din concediune poloneză din anul 1676¹⁷, și are, în blazonul de aceeași factură ca și al lui Mihalcea Hâncu, în câmpul trei de jos, un paloș și o săgeată încrucișate (fig. 1/5).

Faptul autoconfecționării unui blazon pentru Moldova ar explica și altă fațetă a poziției lui Mihalcea Hâncu în cadrul răscăleii împotriva lui Gh. Duca. Asemenea cu Gheorghe Ștefan, care l-a detronat pe Vasile Lupu, mergând pe cale armată împotriva unor domni de neam străin, el dorea să se impună, ca o soluție de alternativă, drept un candidat la domnia Țării Moldovei, care ar fi reprezentat boierimea băștinașă, în condițiile unor raporturi de forțe favorabile. Acestea ar fi putut să apară în urma răscăleii, dacă nu, apoi în vară, când Gh. Duca este mazilit și sultanul le permite boierilor moldoveni să aleagă domn pe unul dintre ei. Astfel, în scaunul Moldovei vine Ștefan Petriceicu, mare clucer, un toaier de condiție medie, pe când Mihalcea Hâncu se afla în tabăra adversă în Polonia. Altă posibilitate nu i s-a mai arătat, din păcate, chiar și slaba speranță din Republica nobiliară polono-lituaneană i s-a spulberat după ce Ștefan Petriceicu trece de partea Poloniei, în noiembrie 1673, apărând oarecum într-o poziție mai avantajată pentru o viitoare reinstalare cu forțe poloneze (cum s-a și întâmplat), priet calitatea sa avută de domn recunoscut de Poartă.

Mihalcea Hâncu se hotărăște să revină în țară, expunându-se la un mare risc sub domnia lui D. Cantacuzino, în 1674 este luat în robie de tătari și scapă cu viață după ce e răscumpărat de fiul său Dumitrașcu. Mai târziu, situația i s-a ameliorat, ajungând la un rang înalt de mare stolnic în anul 1676, pe timpul domniei lui Antonie Ruset, însă venirea la putere – din nou – a lui Gheorghe Duca, la sfârșitul anului 1678, în a patra domnie, îi va face să pribegască, în cazul dacă rămânea în țară avea să urmeze soarta fiului său adoptiv Donie, care a fost ucis. Alte ocazii de a reveni la cârma țării nu s-au mai ivit, de acum și până la o vârstă înaintată a rămas cu mândria de a-și aplica pecetea pe acte, *ca un domn*, așa cum o face pentru ultima dată pe dina sa din 1698, cu puțin timp înainte de moarte.

O informație de interes special o reprezintă și locul descoperirii inelului sigilar despre care este vorba aici – el a fost colectat câțiva ani în urmă în satul Lăpușna dintr-o groapă săpată de diriguitorii gospodăriei *Vitis-Lăpușnița* în incinta bazei de fructe și legume, în care, după observațiile noastre, s-a distrus un mormânt. Deoarece, în apropiere de locul acesta, după cum credem noi, s-a aflat reședința doamnei Matei Basarab a țârgului medieval Lăpușna¹⁸, acolo unde își aveau stabilimentul și toți demnitarii ținutului cu același nume, parcălabii, apoi și sardarii cu traiul din același ținut, înmormântarea lui Mihalcea Hâncu în acea incintă, alături de alți foști dregători pare destul de plauzibilă. Desigur, și aflarea conacului domnesc din acest târg, începând din anul 1694 în proprietatea mănăstirii Sf. Ioan Zlataust din Iași¹⁹, îi putea conferi la monetaul înmormântării lui Mihalcea Hâncu, anul 1698, o deosebită onoare dar și siguranță. De notat că moșia de băștină a lui Mihalcea Hâncu, în Secăreni, se situa nu departe de localitatea Lăpușna, așa încât opțiunea lui a fost ușor realizabilă.

Gheorghe Ștefan, marele logofăt a lui Vasile Lupu, folosi nemulțămirea unei părți a boierilor, provocată de influența crescândă a grecilor la domnia acestuia și, trînisol lui la domnul muntean Matei Basarab și la Gheorghe Racoți U al Transilvaniei, cum scrie Miron Costin – *de atunce-și luasă gându spre domnie și mai multe adăogea spre vraybă și în locul trebilor stăpănu-său, în solii au aședzatu treaba sa spre domnie...*²⁰ Deși a avut o domnie lungă și așezată, atât cu Poarta otomană, cu Polonia, și mai cu toți vecinii, Vasile Lupu

¹⁵ D. Cernovodeanu, *Știința și arta heraldică în România*, București, 1977, pl. XXVIII/2, XXIX.

¹⁶ I. Czamanska, *op. cit.*, p. 15-16.

¹⁷ D. Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 203, nota 49.

¹⁸ Cf. V. Ghimpu, *Rezultatele prospecțiilor arheologice în vatra târgului medieval din Lăpușna*, în *Tyragetia*, IX, X, XII, Chișinău, 2000, 2001, 2003.

¹⁹ *Moldova...*, VI, p. 167-168, V. Ghimpu, *Biserici și mănăstiri medievale în Basarabia*, Chișinău, 2000, p. 53.

²⁰ M. Costin, *Letopisețul Țării Moldovei*, p. 201.

avea și punctul său slab, pe care l-a exploatat Gheorghe Ștefan. Era lipsa efectivelor armate. Urcarea ultimului la domnie este redată simbolic de Ion Neculce în *O samă de cuvinte* prin pilda cântărețului din fluier (ținând toaiaul în gură); cântă, deei, ca să i se coboare caprele de la munte. Sema înțeles de boierii ulterioari, eă aștepta oștile ardelenne și muntenesti ca să-l detronizeze pe domnul nebăștinaș²¹. Ceea ce a și reușit.

Retras din Iași, chipurile, la moșia sa Bogdana, sub munți, înainte de paștele anului 1653, de fapt s-a întâlnit la Troțuși cu oștile trimise în ajutor din Transilvania, conduse de Ioan Kemeny, și cu Diicu Buicescu, spătarul domnului munteresc. După ce alungă din scaunul domnesc pe Vasile Lupu, la o adunare a boierilor rie țară, convocată cu acest prilej – cum scrie Miron Costin – toți au strigat: „Să ne hie domnu Ștefan Gheorghie logofătul!”²². După aceea au mers la biserică Sf. Nicolae și i-a citit molitva de domnie Ghedeon, episcopul de Huși, deoarece mitropolitul Varlaam nu era în Iași. În felul acesta, Gheorghe Ștefan, mare logofăt din tată în fiu, cu ascendență boierească în rang de mări logofeți cu aproape un veac în urmă, în vremea celei de-a doua domnii a lui Alexandru Lăpușeanu²³, își începea ascensiunea în scaunul Moldovei la 3/13 aprilie 1653²⁴.

Vasile Lupu, luat prin surprindere, fuge din Iași, fiind nevoit să se retragă din Moldova pe la cetatea Hotin, de asemenea oștilă lui, peste Nistru, cerând ajutoare de la hatmanul ucrainean Bogdan Hmelnițchi, care îi era cursu. Aceștia n-au întârziat prea mult și o armată de cazaci sub comanda lui Timuș Hmelnițchi, ginerele domnului moldovean, intră pe la Soroca în Moldova.

După ce trece Prutul pe la Coiceni, Timuș porni cu armata spre Iași, unde îi ieși în cale, la Popricăni, Gheorghe Ștefan cu o armată de țară și ajutoarele din Transilvania și Muntenia, dar pierde bătălia în favoarea cazacilor. Timuș Hmelnițchi intră în Iași și se instalează inițial în curțile domnești²⁵. La 28 aprilie/8 mai Vasile Lupu este repus în scaun²⁶. După prima sa încercare la domnia Moldovei, Gheorghe Ștefan este nevoit să părăsească Iașii la trecerea a circa 55 de zile, perioadă în care nu a fost recunoscut de jure de Poarta otomană.

Nu mai a doua oară, când campania lui Vasile vodă cu cazacii lui Timuș, întreprinsă în Țara Românească pentru a-l pedepsi pe Matei Basarab, suferă eșec, deoarece domnul Moldovei a comis o gravă eroare pornind-o, cum descrie aceste evenimente Miron Costin, la multe din care a fost și martor ocular: *Iară nu omul, Ce Dunnedzău sfărâmă războaiele, precum zice scriptura...*²⁷. Gheorghe Ștefan, susținut în continuare de transilvăneni și munteni, revine în scaunul Moldovei la 8/18 iulie²⁸, iar Vasile Lupu părăsește definitiv Moldova, refugiindu-se mai întâi la hanul Criemei, apoi la Constantinopol. Poarta otomană, aflată în război cu Veneția pentru insula Creta, i-a recunoscut ușor noului domn învestitura, la 17/27 septembrie 1653, trimițându-i însemnele domnești în țară, fără ca el să se mai deplaseze la Poartă²⁹.

Fiind relatată favorabil de către Miron Costin, contemporan și martor ocular la multe evenimente din această perioadă, Gheorghe Ștefan a beneficiat de cele mai bune aprecieri: *Domnia lui Ștefan – vodă au fost cu mare bivșug sării la toți anii domniei, care s-au trăgănat tocni 5 ani, în pâine, în vin, stupi, mare roadă în toate. Om deplin, capu întreg, hire adâncă, cât poți dzice că născu și în Moldova oameni (susținând poziția domnilor autohtoni – V.Gh.). La învățatura solilor, cărților la răspunsuri, am audzit pre mulți mărturisindu să hie fostu covârșindu pre Vasilie vodă. Mesele și petrecirele ceștii domniei de-abia la vreo domnie să să hie prilejit, nu fîră mare desfrâncăime la lucruri peste măsura curviei. Slujitorii mila și cinstea care au avut la această domnie, n-au avut nice la o domnie, de când odoacă țara (este vorba de slujitorii oșteni, în opoziție cu greșeala lui Vasile Lupu – V.Gh.)*³⁰. Cât despre învățatura solielor, a cărților la răspunsuri, personalitatea lui Gheorghe Ștefan se va evidenția și după părăsirea Moldovei, pribegind în mai multe țări – Suedia, Rusia, Germania etc., fiind cunoscut uintr-o corespondență foarte bogată³¹. Gheorghe Ștefan își pierde domnia, putem spune, tot pe aceiași cale pe care a câștigat-o – cea a armelor. După ce l-a susținut pe Gheorghe Racoți II, principele

²¹ I. Neculce, *op. cit.*, p. 275.

²² M. Costin, *op. cit.*, p. 205.

²³ *Istoria Românilor*, V, p. 159.

²⁴ *Istoria românilor în date*, București, 2003, p. 116.

²⁵ M. Costin, *op. cit.*, p. 209.

²⁶ *Istoria românilor în date*, p. 874.

²⁷ M. Costin, *op. cit.*, p. 210.

²⁸ *Istoria Românilor în date*, p. 874.

²⁹ *Istoria Românilor*, V, p. 159-160.

³⁰ M. Costin, *op. cit.*, p. 233.

³¹ Cf. V. Ghimpu, *Stigilii și scrisorii din pribegie ale principelui Moldovei Gheorghe Ștefan*, în *Simpozion de numismatică. Comunicări studii și note*, București, 2003, p. 223-227.

Transilvaniei, în campania infructuoasă din anul 1657 pentru tronul Poloniei, este mazilit de Poartă la 3/13 martie 1658³², care nu a agreat deloc asocierea, implicit și cu Constantin Serban, a celor trei principate, în final soldată în mod nefericit peuru toți cei trei protagoniști.

În acest context, prezentarea domniei, cât și a personalității lui Gheorghe Ștefan a fost necesară pentru a-i atribui un inel de argint cu diametrul de 24 mm, confecționat în Moldova, pe montura principală a acestuia având reprezentat un scut neregulat, sus fiind gravată coroana domnească, iar de desubt două litere slavone – G și L, exprimând abreviat numele (mic) și titlul boieresc al lui Gheorghe Ștefan – *Gheorghe logofătul*, aflat în prima domnie nerecunoscută de 55 zile. Decorațiile cu spirale, de o parte și de alta ale scutului, până către mijlocul inelului cu stilizări puțin reușite (fig. 1/1)³³, indică contextul realizării lui în acea perioadă scurtă de domnie, meșteșugit în grabă. Titlul boieresc gravat împreună cu cel al numelui relevă situația sa politică incertă la acea vreme în vederea obținerii investiției la Poartă. Atribuirea inelului lui Gheorghe Ștefan, cu toate risourile, pare cu atât mai plauzibilă, căci alt *Gheorghe Logofătul* să fi ajuns domn al Moldovei nu cunoaștem.

În concluzie, apreciem că, în calitatea lor de mari boieri, atât Gheorghe Ștefan, cât și Mihălcea Hâncu, deși erau consemnați în actele vremii prin nume de familie (poreclă) și nume de botez, ajungând în scaunul Moldovei continuă să se autodenunțască cu iithu primar, după tradiția țării, în cazul nostru pe inele sigilare și de podoabă – prin numele de botez și al dregătoriei, cunform modelului impus de domniile Țării Moldovei de la întemeiere prin sintagmele Petru Voievod, Alexandru Voievod, Ștefan Voievod etc. Faptul deținerii provizorii a scaunului domnesc, deoarece nu era recunoscut de puterea suzerană, rămâne înseris numai ca mobilă heraldică prin reprezentarea coroanei domnești a Moldovei. Coroana domnească și inițialele numelui de botez și al rangului reprezentau demnitatea unor mari boieri, dar reprezintă și provizoriul unei poziții mai privilegiate prin situația politică reală ce au avut-o pe puțin timp ambii – funcția domnească deținută de facto.

ANNEAUX EN ARGENT DE NOBLES MOLDAVES À ASCENDANCE VOÏVODALE

RÉSUMÉ

Dans cet article on présente deux anneaux en argent, dont l'un était en fait un objet de parure réalisé en Moldavie en 1653 et qui avait appartenu, selon toutes les probabilités, à Gheorghe Ștefan le logothète. Le second anneau, à sceau, a été réalisé, selon les arguments présentés, en Pologne sur la commande de Mihălcea Hâncu, qui s'y était réfugié après la défaite de la révolte anti-voïvodale, contre Gh. Duca, de février 1672. Prenant à témoin les insignes des armoiries – la couronne voïvodale – gravée sur les deux anneaux, on fait la démonstration du fait que la fonction de voïvode, de chef d'État a été détenue temporairement, autant par Gheorghe Ștefan durant son premier règne de 1653, que par le grand *medelnicer* (boïard qui remplissait la fonction d'écuyer tranchant et d'échanson).

Mihălcea Hâncu, élu voïvode de la Moldavie en novembre 1671, après la mise en fuite de son prédécesseur grec, Gh. Duca.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. 1. Anneau en argent ayant appartenu à Gheorghe (Ștefan) le logothète; 2. Armoiries de la famille Hâncu, d'après Gh. Bezviconi; 3. Anneau à sceau de Mihălcea Hâncu de la collection MNIM; 4. L'emblème de la famille Hâncu, d'après Tr. Larionescu; 5. L'emblème polonais, en 1676, de la famille Hăjdău, d'après Tr. Larionescu.

³² *Istoria României în date*, p. 117; *Istoria Românilor*; V, p. 163.

³³ A fost achiziționat pentru colecția muzeului, F.B. – 24232.